

Hoger
Algemeen
Voortgezet
Onderwijs

Vooropleiding
Hoger
Beroeps
Onderwijs

HAVO Tijdvak 1
VHBO Tijdvak 2

Inzenden scores

Uiterlijk op 29 mei op de daartoe verstrekte optisch leesbare formulieren naar het Cito zenden:

- voor de **oude stijl** per school de scores van de alfabetisch eerste vijf kandidaten,
- voor de **nieuwe stijl** per school de scores van de alfabetisch eerste tien, maar bij voorkeur vijftien kandidaten; bovendien voor de nieuwe stijl per school de totaalscores van alle kandidaten.

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 41 en 42 van het Eindexamenbesluit VWO/HAVO/MAVO/VBO. Voorts heeft de CEVO op grond van artikel 39 van dit Besluit de Regeling beoordeling centraal examen vastgesteld (CEVO-94-427 van september 1994) en bekendgemaakt in het Gele Katern van Uitleg, nr. 22a van 28 september 1994.

Voor de beoordeling zijn de volgende passages van de artikelen 41 en 42 van het Eindexamenbesluit van belang:

1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven en het procesverbaal van het examen toekomen aan de examinerator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinerator past bij zijn beoordeling de normen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door de CEVO.

2 De directeur doet de van de examinerator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het procesverbaal en de regels voor het bepalen van de cijfers onverwijld aan de gecommitteerde toekomen.

3 De gecommitteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past bij zijn beoordeling de normen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door de CEVO.

4 De examinerator en de gecommitteerde stellen in onderling overleg het aantal scorepunten voor het centraal examen vast.

5 Komen zij daarbij niet tot overeenstemming, dan wordt het aantal scorepunten bepaald op het rekenkundig gemiddelde van het door ieder van hen voorgestelde aantal scorepunten, zo nodig naar boven afgerond.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de CEVO-regeling van toepassing:

1 De examinerator vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.

2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examinerator en door de gecommitteerde scorepunten toegekend in overeenstemming met het antwoordmodel. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten, die geen gehele getallen zijn, zijn niet geoorloofd.

3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:

3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;

3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend in overeenstemming met het antwoordmodel;

3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het antwoordmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het antwoordmodel;

3.4 indien één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;

3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;

3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend, tenzij in het antwoordmodel anders is aangegeven;

3.7 indien in het antwoordmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord;

3.8 indien in het antwoordmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen.

4 Een fout mag in de uitwerking van een opgave maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en tenzij in het antwoordmodel anders is vermeld.

5 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het antwoordmodel anders is vermeld.

6 Indien de examinerator of de gecommiteerde meent dat in een toets of in het antwoordmodel bij die toets een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof toets en antwoordmodel juist zijn.

Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan de CEVO.

Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het antwoordmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.

7 Voor deze toets kunnen maximaal 90 scorepunten worden behaald. Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.

8 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.

Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.

De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer (artikel 42, tweede lid, Eindexamenbesluit VWO/HAVO/MAVO/VBO).

Dit cijfer kan afgelezen worden uit tabellen die beschikbaar worden gesteld. Tevens wordt er een computerprogramma verspreid waarmee voor alle scores het cijfer berekend kan worden.

3 Vakspecifieke regel

Voor het vak Economie 1,2 oude en nieuwe stijl HAVO en VHBO is de volgende vakspecifieke regel vastgesteld:

Voor rekenfouten worden geen punten afgetrokken.

Wanneer echter de kandidaat bij een berekening kennelijk verzuimd heeft door schatting controle op het antwoord uit te oefenen, wordt voor deze fouten één punt afgetrokken tot een maximum van twee punten per opgave.

4 Antwoordmodel

Antwoorden

Deel-
scores

Opmerking

Algemene regel 3.6 is ook van toepassing als gevraagd wordt een gegeven antwoord toe te lichten, te beschrijven en dergelijke.

Opgave 1

Maximumscore 2

- 1 voorbeelden van juiste antwoorden:
- Een antwoord waaruit blijkt dat de inflatie stijgt / hoog is.
 - Een antwoord waaruit blijkt dat de bezettingsgraad stijgt / hoog is.

Maximumscore 2

- 2 voorbeeld van een juist antwoord:
Een antwoord waaruit blijkt dat het relatief schaarser worden van arbeid er toe leidt dat werkgevers, teneinde vacatures vervuld te krijgen (en het ontstaan van vacatures te voorkomen), een hogere prijs voor arbeid willen betalen.

Maximumscore 2

- 3 voorbeeld van een juist antwoord:
Een antwoord waaruit blijkt dat de loonkosten per product kunnen afnemen ten opzichte van het buitenland waardoor de productiekosten in vergelijking met buitenlandse concurrenten dalen.

Maximumscore 2

- 4 voorbeeld van een juist antwoord:
Een antwoord waaruit blijkt dat een (relatief) lage kostprijs van Nederlandse producten tot een (relatief) lage verkoopprijs kan leiden waardoor de vraag uit het buitenland kan toenemen.

Maximumscore 4

- 5 voorbeeld van een juist antwoord:
Inkomsten:
Een antwoord waaruit blijkt dat de productie wordt uitgebreid hetgeen kan leiden tot toename van de belastingontvangsten 2
Uitgaven:
Een antwoord waaruit blijkt dat uitbreiding van de productie kan leiden tot daling van de werkloosheid waardoor de uitgaven aan sociale voorzieningen/werkgelegenheidsprojecten/loonkostensubsidies dalen 2

Maximumscore 3

- 6 voorbeeld van een juist antwoord:
Een antwoord waaruit blijkt dat extra overheidsinvesteringen tot extra bestedingen leiden waardoor de productie en het inkomen stijgen hetgeen de bestedingen opnieuw doet toenemen.

Maximumscore 2

- 7 voorbeeld van een juist antwoord:
Een antwoord waaruit blijkt dat het teruglopen van de (groei van de) bestedingen in Duitsland tot afname van de (groei van de) Duitse import kan leiden waardoor de (groei van de) Nederlandse export en daarmee de (groei van de) bestedingen in Nederland dalen.

Opgave 2**Maximumscore 2**

- 8
-
- parallellisatie

Maximumscore 3

- 9
-
- voorbeeld van een juiste berekening:

Kosten: $30.000 \times 50 + 13.000.000$	14.500.000 euro
Opbrengsten: $30.000 \times 250 + 6.000.000$	<u>13.500.000 euro</u>
Verlies	1.000.000 euro

Maximumscore 2

- 10
-
- 5.000 mensen

voorbeeld van een juiste verklaring:

Een verklaring waaruit blijkt dat bij een prijs van 250 euro de gevraagde hoeveelheid seizoenkaarten 35.000 is, terwijl de capaciteit van het stadion 30.000 toeschouwers bedraagt.

Maximumscore 2

- 11
-
- 300 euro

voorbeeld van een juiste verklaring:

Een verklaring waaruit blijkt dat de gevraagde hoeveelheid seizoenkaarten dan gelijk is aan 30.000 en dat is gelijk aan de capaciteit van het stadion.

Maximumscore 3

- 12
-
- voorbeeld van een juiste berekening:

Opbrengsten: $27.500 \times 325 + 6.000.000$	14.937.500 euro
Kosten: $27.500 \times 50 + 13.000.000$	<u>14.375.000 euro</u>
Maximale winst	562.500 euro
Winst bij uitverkocht stadion	<u>500.000 euro</u>
Bijbetaling sponsors	62.500 euro

Opgave 3**Maximumscore 2**

- 13
-
- voorbeeld van een juist antwoord:

Een antwoord waaruit blijkt dat importeurs verwachtten deze voorraden later tegen een hogere prijs te kunnen verkopen (en extra kosten als gevolg van langere opslag ruimschoots goed te maken).

Maximumscore 3

- 14
-
- voorbeeld van een juist antwoord:

Een antwoord waaruit blijkt dat de waardevermindering zonder spilkoersaanpassing plaatsvond.

Maximumscore 3

- 15
-
- dollars verkopen

voorbeeld van een juiste verklaring:

Een verklaring waaruit blijkt dat hierdoor het aanbod van dollars / de vraag naar roebels toeneemt waardoor de koers van de dollar daalt / de koers van de roebel stijgt.

Maximumscore 2

- 16
-
- voorbeeld van een juist antwoord:

Een antwoord waaruit blijkt dat het opnemen van kredieten goedkoper wordt waardoor investeringen die voor modernisering nodig zijn, kunnen worden gestimuleerd.

Maximumscore 2

- 17 voorbeeld van een juiste berekening:

$$\frac{20,90 - 7,13}{7,13} \times 100\% = 193,13\%$$

Opmerking

Een andere manier van afronden ook goed rekenen.

Maximumscore 2

- 18 voorbeeld van een juist antwoord:
 Een antwoord waaruit blijkt dat bij het ontbreken van geld als ruilmiddel het vinden van een handelspartner in het algemeen een moeizaam proces is waardoor de ruil stagneert en daardoor zelfvoorziening belangrijker wordt / de productie vermindert.

Opgave 4**Maximumscore 3**

- 19 hoger dan 47%
 voorbeeld van een juiste verklaring:
 Een verklaring waaruit blijkt dat indien een identiek bedrag (de vaste lasten) wordt uitgedrukt als percentage van een lager bedrag (het inkomen in vergelijking met de totale bestedingen) de uitkomst een hoger percentage moet zijn.

Maximumscore 2

- 20 voorbeeld van een juist antwoord:
 Een antwoord waaruit blijkt dat de huurprijzen zonder een maximum te stellen meer zouden stijgen waardoor de huur voor sommige inkomensgroepen een te zwaar beslag op het budget dreigt te leggen.

Maximumscore 3

- 21 voorbeeld van een juist antwoord:
 Een antwoord waaruit blijkt dat in een regio met een ruimer aanbod van koopwoningen in de lagere prijsklassen de alternatieven voor huren meer voor handen zijn.

Maximumscore 3

- 22 voorbeeld van een juiste berekening:
 huur 1990: $0,20 \times 20.000$ euro = 4.000 euro
 huur 1996: $1,34 \times 4.000$ euro = 5.360 euro
 inkomen 1996: $1,16 \times 20.000$ euro = 23.200 euro
 De huur in procenten van het besteedbaar inkomen bedroeg in 1996: $\frac{5.360}{23.200} \times 100\% = 23,1\%$.

Opmerking

Een andere manier van afronden ook goed rekenen.

Maximumscore 2

- 23 voorbeeld van een juist antwoord:
 Een antwoord waaruit blijkt dat een groter deel van het inkomen (van een gezin met een gemiddeld inkomen) wordt uitgegeven aan woninghuur.

Maximumscore 3

- 24 voorbeeld van een juiste berekening:
 $0,188 \times 4,7\% + 0,812 \times \text{prijsstijging overige producten} = 1,8\%$
 De prijsstijging van de overige producten bedraagt tussen 1995 en 1996:

$$\frac{1,8\% - 0,188 \times 4,7\%}{0,812} \times 100\% = 1,13\%$$

Opmerking

Een andere manier van afronden ook goed rekenen.

Opgave 5**Maximumscore 2**

- 25 voorbeelden van juiste antwoorden:
- belasting toegevoegde waarde (btw)
 - accijns
 - invoerrechten
 - bijzondere verbruiksbelasting op auto's

Maximumscore 3

- 26 voorbeeld van een juist antwoord:
Een antwoord waaruit blijkt dat er meer mogelijkheden ontstaan om de belasting op milieu-onvriendelijke / milieuvriendelijke producten te verhogen / verlagen zodat de consumptie van deze producten kan dalen / toenemen.

Maximumscore 3

- 27 voorbeeld van een juist antwoord:
Een antwoord waaruit blijkt dat relatief dure arbeid kan leiden tot (verlies van arbeidsplaatsen door) verplaatsen van productie / beëindigen van productie / diepte-investeringen waardoor uitstoot van arbeid kan ontstaan.

Maximumscore 3

- 28 voorbeeld van een juiste berekening:
belasting mevrouw Knol: $0,36 \times (\text{€ } 10.000 - \text{€ } 4.000)$	€ 2.160	
extra belasting mijnheer Knol: $(\text{€ } 8.000 - \text{€ } 4.000) \times 60\%$	€ 2.400	
Het nieuwe netto inkomen bedraagt: $\text{€ } 37.020 + \text{€ } 10.000 -$	$\text{€ } 4.560 =$	€ 42.460

Maximumscore 3

- 29 voorbeeld van een juiste berekening:
belasting mevrouw Knol: $0,36 \times \text{€ } 10.000 - \text{€ } 2.400$	€ 1.200	
extra belasting mijnheer Knol: $(\text{€ } 4.800 - \text{€ } 2.400)$	€ 2.400	
Het nieuwe netto inkomen bedraagt: $\text{€ } 37.020 + \text{€ } 10.000 -$	$\text{€ } 3.600 =$	€ 43.420

Opgave 6**Maximumscore 2**

- 30 Uit het antwoord moet blijken dat het gaat om de direct opeisbare tegoeden bij een geldscheppende bank.

Maximumscore 3

- 31 voorbeeld van een juiste berekening:
De chartale geldhoeveelheid bedraagt: $\frac{70}{28} \times 8$	20 miljard euro
De girale geldhoeveelheid bedraagt	70 miljard euro
De maatschappelijke geldhoeveelheid bedraagt	90 miljard euro

Maximumscore 2

- 32 voorbeelden van juiste antwoorden:
- Een antwoord waaruit blijkt dat bedrijven vreemde valuta beschikbaar houden om op omwisselkosten te besparen.
 - Een antwoord waaruit blijkt dat bedrijven koerswinst verwachten te maken / koersverlies verwachten te voorkomen.

Maximumscore 3

- 33 voorbeelden van juiste antwoorden:
- Een antwoord waaruit blijkt dat primaire liquiditeiten in secundaire liquiditeiten worden omgezet (of andersom) waardoor uitsluitend de verhouding tussen primaire en secundaire liquiditeiten wordt gewijzigd.
 - Een antwoord waaruit blijkt dat chartaal geld in giraal geld wordt omgezet (of andersom) waardoor uitsluitend de verhouding tussen chartaal geld en giraal geld wordt gewijzigd.

Maximumscore 2

- 34 voorbeeld van een juist antwoord:
Een antwoord waaruit blijkt dat door kredietverlening de primaire liquiditeiten toenemen.

Maximumscore 3

- 35 voorbeeld van een juist antwoord:
Een antwoord waaruit blijkt dat het gebruik van giraal geld toeneemt waardoor de kasopvragingen afnemen zodat banken minder geld in kas hoeven te houden.

Maximumscore 2

- 36 voorbeeld van een juist antwoord:
Een antwoord waaruit blijkt dat het bedrag in een chipknip reeds afgeschreven is van een giraal tegoed.

Einde